

η «λεξιπενία» και η αντίληψη για τη γλώσσα
(τρεις απαντήσεις από συνέντευξη του Α.-Φ. Χριστίδη στην εφημερίδα
Ελευθεροτυπία, Τρίτη 3 Δεκεμβρίου 1996)

Ερ. Το φαινόμενο της λεξιπενίας, όπως διαπιστώνουν κάποιοι γλωσσολόγοι, είναι υπαρκτό;

* Κι εδώ υπάρχει ένα φανταστικό πρόβλημα, που το δημιουργούν ορισμένοι ειδικοί με βάση ορισμένες προκαταλήψεις γλωσσικές που έχουν. Ειδικοί, γλωσσολόγοι δηλαδή, οι οποίοι ξεχνάνε την επιστήμη τους και παραδίδονται στις δικές τους γενικότερες προκαταλήψεις. Ποτέ δεν μετρήθηκε αυτό το πράγμα, απλώς κατατέθηκε σαν ένα γεγονός που έχει απλώς φαντασματική διάσταση και συνδέθηκε με ορισμένες ομάδες. Δεν είναι τυχαίο που συνδέθηκε με τους νέους και πρωτοδιαπιστώνεται αυτή η φανταστική ασθένεια αμέσως μετά το '76 με την καθιέρωση της δημοτικής.

Ερ. Μόνο που αυτή η άποψη περί λεξιπενίας έχει κορυφωθεί σήμερα.

* Η άποψη περί λεξιπενίας, και ειδικά των νέων σχετίζεται με κάποιες συγκυρίες. Οι συγκυρίες είναι η καθιέρωση της δημοτικής, που σημαίνει ότι πλέον η καθαρεύουσα δεν κυκλοφορεί. Για ορισμένους αυτό σημαίνει ρητά η υπόρρητα μια γλωσσική καταστροφή. Που διατυπώνεται και μάλιστα ρητά. Αποκοπή από τις ρίζες. Αυτό είναι το πρώτο δεδομένο που αισθάνομαι ότι παράγει αυτή τη φανταστική ασθένεια. Το γεγονός, δηλαδή, ότι οι νεότεροι, επειδή δεν ακούν την καθαρεύουσα, παύουν να κατανοούν ορισμένες λέξεις οι οποίες προέρχονται από το λεξιλόγιο της καθαρεύουσας. Αυτό, για ορισμένους, θεωρείται καταστροφή. Και θεωρείται ότι οι νέοι, επειδή αρχίζουν να εμφανίζουν κενά ως προς το λόγιο λεξιλόγιο, είναι γλωσσικά ανάπηροι.

Ερ. Για την άποψη που διατυπώνεται ότι δεν μπορούμε να μιλήσουμε σωστά τη νέα ελληνική εάν δεν γνωρίζουμε την καθαρεύουσα, τι λέτε;

* Πίσω από αυτή την αντίληψη ότι οι νέοι είναι γλωσσικά ανάπηροι, υπάρχει η ευρέως διαδεδομένη προκατάληψη που ακούγεται και σήμερα, ότι η νέα ελληνική γλώσσα και ο χρήστης δεν μπορεί ποτέ να είναι επαρκής αν δεν ξέρει αρχαία ελληνικά και καθαρεύουσα. Αυτό δεν έχει καμία γλωσσολογική υπόσταση. Κανένας από μας για να είναι ομιλητής της μητρικής του γλώσσας δεν χρειάζεται την ιστορία της γλώσσας του. Άλλωστε από τη μάνα μας και τον πατέρα μας, μάθαμε τη φυσική μας γλώσσα χωρίς λεξικά και ιστορικές γραμματικές. Επομένως, η λεξιπενία παράγεται μέσα από μια προκατάληψη, η οποία υπερτιμά την αρχαία και την καθαρεύουσα και υποτιμά τη δημοτική.

A1. Υπάρχει πρόβλημα «λεξιπενίας» σύμφωνα με τον Α.-Φ. Χριστίδη; Πώς τεκμηριώνει την θέση του; (1^η απάντηση)

A2. Με ποια συγκυρία έχουν σχέση οι απόψεις ότι υπάρχει πρόβλημα «λεξιπενίας»; (2^η απάντηση)

A3. Πώς καταλαβαίνετε τη φράση «αποκοπή από τις ρίζες»; (2^η απάντηση)

A4. Ποια είναι η άποψη του Α.-Φ. Χριστίδη για την άποψη ότι η «αποκοπή από τις ρίζες» σχετίζεται με «γλωσσική καταστροφή»; (2^η απάντηση)

A5. Με ποιαν αντίληψη είναι δεμένη η άποψη ότι «οι νέοι είναι γλωσσικά ανάπηροι»; (3^η απάντηση)

A6. Ποια είναι η θέση του Α.-Φ. Χριστίδη για την άποψη ότι για να μιλάμε καλά την νέα ελληνική θα πρέπει να ξέρουμε αρχαία ελληνικά; (3^η απάντηση)

A7. Καταλάβετε τι θα πει «λεξιπενία»;

A8. Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;

β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;

γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνετε;

δ) τι είδος κείμενο είναι;

B1. Να διατυπώσετε και να αιτιολογήσετε την άποψή σας για την παρακάτω κρίση: δεν μπορούμε να μιλήσουμε σωστά τη νέα ελληνική εάν δεν γνωρίζουμε αρχαία ελληνικά.

B2. Εξηγήστε πως αντιλαμβάνεστε την παρακάτω φράση από την απάντηση του Χριστίδη: «Κανένας από μας για να είναι ομιλητής της μητρικής του γλώσσας δεν χρειάζεται την ιστορία της γλώσσας του».

B3. Εξηγήστε πως αντιλαμβάνεστε την παρακάτω φράση από την απάντηση του Χριστίδη: «από τη μάνα μας και τον πατέρα μας, μάθαμε τη φυσική μας γλώσσα χωρίς λεξικά και ιστορικές γραμματικές».

B4. Εξηγήστε τη σημασία των παρακάτω διαρθρωτικών λέξεων του κειμένου: δηλαδή, επειδή Αλλωστε Επομένως

B5. Στις παρακάτω φράσεις

I. να εξηγήσετε τη σημασία των υπογραμμισμένων λέξεων σύμφωνα με τα συμφραζόμενα: α. φανταστικό πρόβλημα, β. Αποκοπή από τις ρίζες, γ. γλωσσικά ανάπηροι, δ. φυσική μας γλώσσα

και II. να βρείτε μία διαφορετική σημασία από αυτήν που έχουν στη συγκεκριμένη φράση.

Γ1. Συνήθως ορισμένοι μεγαλύτεροι κατακρίνουν τους νέους. Να βρείτε τρία θέματα για τα οποία τους κατηγορούν (εκτός από το ζήτημα της γλώσσας). Πώς εξηγείτε το γεγονός ότι αυτές οι κατηγορίες φαίνεται να επαναλαμβάνονται σε διαφορετικές εποχές; Το κείμενό σας απευθύνετε σε εφημερίδα που δημοσίευσε επικριτικό άρθρο για τους νέους. (Γράψετε 3 παραγράφους για το πρώτο ερώτημα και 2 για το δεύτερο. Γράψετε και πρόλογο, αλλά μην φλυαρείτε· οδηγήστε τον αναγνώστη στο θέμα σας. Επίλογο θα γράψετε αν σας «βγει». Σύνολο: 400 περίπου λέξεις).